

# VELENÍ LETECKÉ ARMÁDĚ V ÚTOČNÉ OPERACI

Operační umění letectva kromě otázek jeho použití zkoumá i otázky velení a součinnosti.

V posledním období věnujeme značnou pozornost právě otázkám velení. Je to logické, poněvadž velení letectvu je složitým procesem nepřetržité činnosti velkého počtu osob, které řídí velitelé při využití složité bojové a speciální techniky.

Při plnění úkolů potřebujeme současně velet velkému počtu skupin letadel (letounů) různého druhu letectva, které budou působit na různorodé cíle na široké frontě v taktické i operační hloubce nepřátelské obrany i v hlubokém týlu nepřítel. To nutí orgány velení nepřetržitě sledovat činnost ve vzduchu i na zemi a včas poskytovat potřebnou pomoc svazkům, útvarům a letounům ve vzduchu. K řešení těchto úkolů musí nepřetržitě shromažďovat a zpracovávat operačně taktické a technické informace značného rozsahu a připravovat potřebné taktické a operační výpočty. Velitelé jsou nuceni v krátkém čase hodnotit situaci, přijímat zdůvodněná rozhodnutí a upřesňovat bojové úkoly podřízeným.

Bojové vlastnosti svazků a útvarů frontového letectva jim umožňují plnit úkoly jak samostatně, tak v těsné součinnosti s pozemním vojskem a vojsky PVOS. Realizace těchto úkolů je ve značné míře závislá na pevném a nepřetržitém velení leteckým svazkům a útvarům.

Kvalita velení, jak ukazují poznatky z řady cvičení a lokálních válek, podmiňuje vysokou bojovou pohotovost a efektivnost bojové činnosti frontového letectva.

S ohledem na krátké časové normy pro uvedení vojenského letectva do plné bojové pohotovosti a možnost bezprostředního zahájení bojové činnosti musíme organizovat systém velení tak, aby mohl se zahájením války fungovat v plném rozsahu bez podstatných změn při přechodu z mírového stavu na válečný. Má splňovat tyto základní požadavky: centralizaci velení, univerzálnost a urči-

tou autonomnost, těsnou součinnost s pozemními vojsky, přiblížení orgánů velení k prostředkům bojové činnosti, nepřetržitou pohotovost, vysokou pohyblivost a odolnost.

Bez ohledu na mnohostupňovost velení musí centralizace velení zabezpečovat podřízení úsilí všech druhů letectva vůli jeho velitele a uvádění jeho rozhodnutí tvrdě do života. Charakter soudobých operací a boje vyžaduje, aby vševojskový velitel měl k dispozici kdykoliv takové síly letectva, která s ohledem na vývoj situace k řešení úkolu potřebuje. Centralizace velení zabezpečuje rozsáhlé využití manévrovacích schopností letectva a jeho soustředění k plnění úkolů na rozhodujících směrech, vést rozhodný boj o získání iniciativy a rychle reagovat na náhlé změny na bojišti, zejména při použití jaderných zbraní.

V průběhu bojové činnosti letecké armády může dojít k vyřazení některého ze stupňů velení. V takovém případě organizace velení musí dát možnost projevení rozumné iniciativy podřízeným orgánům (stupňům) velení.

Požadavek univerzálnosti systému velení chápeme jako schopnost zabezpečovat velení svazkům a útvarům různého druhu letectva. Univerzálnost systému by neměla vyžadovat přestavbu orgánů velení při změně úkolu nebo při přenesení úsilí letectva z jednoho směru na druhý.

Frontové letectvo plní převážnou část úkolů ve prospěch a v součinnosti s pozemními vojsky. Proto dalším požadavkem na systém velení letectvu je, aby zabezpečilo těsnou součinnost s pozemními vojsky. Jde o přiblížení míst velení letectva k místům velení pozemních vojsk. Tak dochází k nepřetržitému a bezprostřednímu styku orgánů velení frontového a vojskového letectva s veliteli a štáby pozemních vojsk, silami a prostředky vojskové PVO.

Hlavním obsahem systému velení je vytvoření organických článků bojového velení frontového letectva a jejich rozmístění přímo tam, kde působí prostředky leteckých svazků a útvarů. Rozmístěním orgánů velení společně s vševojskovými štáby vytváříme optimální podmínky pro organizaci a plnění úkolů letecké podpory, pro těsnou součinnost letectva s pozemními vojsky a také se silami vojskové PVO.

Z dalších požadavků na velení frontovému letectvu mohou uvést vysokou odolnost a pohyblivost, která musí zabezpečovat včasné přemísťování orgánů velení se vševojskovými štáby.

Systém velení letecké armády je tedy určen k velení letecké armády na zemi a ve vzduchu, k zabezpečení součinnosti letecké armády s pozemními vojsky a k řízení leteckého provozu a zajištění bezpečnosti letu všech letadel v pásmu frontu (odpovědnosti letecké armády).

Soudobým požadavkům plně odpovídá zavedený systém velení, který vychází z válečných zkušeností 2. světové války a byl ověřován na řadě operačních cvičení. Podmínkou jeho úspěšné činnosti však je, aby jej dokonale znali nejen velitelé a štáby letectva, ale i pozemních vojsk.

V novém systému velení frontového letectva jsou orgány velení trvalým prvkem vševojskových míst velení a plní úkoly podle jejich požadavků. Chci však zdůraznit, že jsou nedílnou součástí letecké armády a proto jí zůstaly podřízeny.

Systém bojového velení letecké armády zahrnuje tato místa velení

#### **U letecké armády:**

- velitelské stanoviště — VS LA,
- záložní velitelské stanoviště — ZVS,

— týlové velitelské stanoviště — TVS LA.

Kromě toho můžeme vytvářet:

— pohyblivé místo velení — PMV LA.

— vzdušné velitelské stanoviště — VVS LA,

**Na stupni letecké divize vytváříme:**

— velitelské stanoviště — VS ld,

— pohyblivé místo velení — PMV ld,

— vzdušné velitelské stanoviště — VVS ld.

**Na stupni leteckého pluku:**

— velitelské stanoviště VS lp,

— startové velitelské (dispečerské) stanoviště — SVS (VDS).

V novém systému velení **nově vytváříme:**

— středisko bojového velení stíhacímu letectvu letecké armády, rozmístěné na VS PVO frontu (SBV SL LA),

— středisko bojového velení letecké armády, rozmístěné na VS vševojskových armád — SBV LA,

— skupinu bojového velení, rozmístěnou na VS motostřelecké nebo tankové divize — SkBV,

— naváděcí stanoviště na pozemní a vzdušné cíle — NS,

— kontrolní orientační bod — KOB.

**U letecké armády můžeme rozvinovat:**

4–6 středisek bojového velení (podle počtu armád v prvním sledu),

4–6 naváděcích stanovišť,

8–12 skupin bojového velení (podle počtů divizí v prvním sledu),

2–3 kontrolní orientační body.

V pásmu vševojskové armády může letecká armáda rozvinout středisko bojového velení, 2–3 naváděcí stanoviště, 3–4 skupiny bojového velení a 1 kontrolní orientační bod.

Přehled rozložení míst velení letectva u pozemních vojsk — viz tab. 1

**Tabulka 1**

| Pozemní vojsko                   | Letectvo                                                                |
|----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| VS frontu                        | VS letecké armády                                                       |
| ZVS frontu                       | ZVS letecké armády                                                      |
| VS PVO frontu                    | Středisko bojového velení stíhacímu letectvu letecké armády (SBV SL LA) |
| VS armády                        | Středisko bojového velení letecké armády (SBV LA)                       |
| VS divize                        | Skupiny bojového velení (SkBV)                                          |
| VS protiletadlového útvaru armád | Naváděcí stanoviště na pozemní a vzdušné cíle (NS)                      |

Místa velení letecké armády, střediska bojového velení, naváděcí stanoviště na pozemní a vzdušné cíle, skupiny bojového velení a radionavigační body jsou povinny zabezpečit veliteli letecké armády centralizované velení při plánování, organizaci a vedení bojové činnosti frontového a vojskového letectva, sou-

činnost s pozemními vojsky, silami a prostředky PVO armád a řízení leteckého provozu letounů a skupin všech druhů letectva.

Pro zabezpečení řízení bojové činnosti i řízení leteckého provozu se prostor odpovědnosti letecké armády dělí na prostor odpovědnosti leteckých divízií (pluků) a středisek bojového velení.

V prostoru odpovědnosti SBV LA řídíme bojovou činnost frontového a vojenského letectva s využitím podřízených naváděcích stanovišť a skupin bojového velení buď samostatně, nebo v součinnosti s VS leteckých divízií a leteckých pluků. Prostor je vymezen do šířky pásmem bojové činnosti vševojskové armády, do hloubky taktickým doletem frontového letectva a do týlu čarou ničení prostředků vzdušného napadení armádních útvarů PLRV. Zpravidla jde do hloubky 65–75 km od státní hranice (čáry dotyku). Prostor odpovědnosti SBV LA určuje velitel letecké armády podle podmínek rozmístění letectva, uskupení prostředků PVO armád a podle uložených bojových úkolů.

Vlastní předávání letounů mezi VS leteckých svazků (útvárů) a SBV LA ve vzduchu probíhá podle vydaných nařízení na určených čarách. V pásmu odpovědnosti SBV LA probíhá buď na naváděcí stanoviště, nebo na skupiny bojového velení. Zásadou předávání je, aby bylo zabezpečeno nepřetržitě velení nad letouny a součinnost s pozemními vojsky.

V složitých podmínkách vzdušné situace se souhlasem VS letecké armády můžeme část letectva řídit přímo z VS leteckých divízií nebo útvarů, avšak při nepřetržité kontrole letounů ze SBV LA.

Vzhledem k tomu, že ne vždy jsou správně chápány funkce jednotlivých míst velení, považují za účelné krátce se zmínit o určení některých orgánů velení.

**VS letecké armády** je hlavním místem v systému bojového velení a určeno k zabezpečení řízení svazků a útvarů letecké armády na zemi i ve vzduchu jak v míru, tak i za války a k organizaci součinnosti letectva s ostatními druhy vojsk.

Pro střediska bojového velení letecké armády předává rozhodnutí velitele o vyčleněném úsilí, o úkolech letectva v pásmu vševojskové armády, o změnách v plánované činnosti. Vyhodnocuje požadavky na výzvu, které předává středisko bojového velení, a informuje je o vzdušné, radiační, chemické, epidemiologické, meteorologické situaci a o činnosti sousedů v pásmu armády.

**Záložní velitelské stanoviště LA** přebírá velení při přesunu VS, jeho vyřazení z činnosti nebo v případech, kde nemůžeme velet z VS.

**Pohyblivé místo velení LA** je určeno k velení ve zvláštních situacích, např. v rozhodujících fázích operace (zasazení druhých sledů, při ničení protiúderných uskupení při průlomu obrany nepřítele apod.). Je umístěno na transportérech a štábních vozech z hlediska potřeb maximální mobility a návaznosti na pohyblivé místo velení frontu.

**Týlové velitelské stanoviště** je určeno k velení týlu LA. Má být schopné dočasně převzít velení při vyřazení VS LA, ZVS i PMS k předpokladu, že jsou na něm rozmístěni důstojníci jednotlivých oddělení štábu.

**Vzdušná velitelská stanoviště** jsou určena k zabezpečení nepřetržitého velení leteckým svazkům a útvarům při vyřazení pozemních VS. Můžeme je využít i jako pomocných (záložních) VS nebo k velení útvarům a svazkům ve vzduchu při plnění jejich bojových úkolů.

Umísťují se do velkokapacitních vrtulníků nebo dopravních letounů.

**Středisko bojového velení stíhacímu letectvu u letecké armády** je určeno k řízení stíhacího letectva při obraně vojsk a týlu frontu, zvláště při odražení hromadných úderů a k zabezpečení součinnosti s PVO frontu. Účastní se zpracování plánu PVO frontu, zpracovává plán bojové činnosti svazků a útvarů stíhacího letectva a upřesňuje jim úkoly.

**Středisko bojového velení letecké armády** je určeno k uskutečňování součinnosti se vševojskovou armádou, k řízení frontového letectva a leteckého provozu v pásmu armády. Chci zdůraznit, že ve srovnání s bývalou leteckou operační skupinou dochází k zásadní změně obsahu práce. Není jen součinnostním orgánem, ale plně nese odpovědnost za řízení všech letounů v prostoru své odpovědnosti. V rámci vyděleného úsilí určuje úkoly letectvu ve prospěch vševojskové armády, vyzývá (cestou VS letecké armády) a řídí letouny ve vzduchu, podřízené naváděcí stanoviště a skupiny bojového velení u motostřeleckých (tankových) divizí. SBV LA odpovídá za bezpečnost vlastních letounů před jejich zničením prostředky PVO pozemních vojsk. V tomto směru je výhodné **umísťovat i naváděcí stanoviště přímo na VS protiletadlových raketových útvarů**, kde je záruka bezprostředního styku.

**Skupiny bojového velení** do určité míry převzaly funkce leteckých návodčích, jak byly známy z Velké vlastenecké války. Podstatně se však povinnosti rozšiřují. Jsou určeny k uskutečňování součinnosti letectva s motostřeleckou (tankovou) divizí, operačními výsadky, pro vzájemné rozpoznávání letectva a k vizuálnímu navádění skupin letounů na pozemní i vzdušné cíle. Jsou povinny informovat letouny ve vzduchu i o nepřátelských stíhačích, popř. rozmístění prostředků PVO nepřítele v prostoru bojové činnosti.

Vzhledem k vytvoření středisek bojového velení LA dochází k některým změnám v práci VS leteckých divizí a určení předsumnutých velitelských stanovišť. Celkové určení VS zůstává. Odpadá však organizace součinnosti s pozemními vojsky, poněvadž tyto úkoly řeší SBV LA. PVS leteckých divizí nejsou rozmísťována u VS vševojskových armád, ale v prostorech předpokládaného manévru letectva a jsou určena k řízení letectva při letištním manévru nebo vyřazení VS.

VS leteckých divizí zabezpečují včasný vzlet letounů a jejich předávání SBV LA, navádějí je na vzdušné cíle v dosahu svých radiolokačních prostředků a zajišťují bezpečnost letu ve svém prostoru odpovědnosti.

VS divizí se rozmísťují v letištním uzlu buď ve vybudovaném prostoru, ve štábních vozech, nebo na vrtulnících. Jako záložní VS určujeme jedno z VS podřízených pluků.

Pokud jde o VS leteckých pluků, jejich úloha a místo zůstává beze změny.

Dále se chci zmínit o tom, jak se uskutečňuje velení jednotlivým druhům letectva s využitím jednotlivých míst velení.

**Velení stíhacímu letectvu je centralizované.** Funkce řízení se rozděluje mezi VS LA, SBV SL LA, SBV LA, VS stíhací letecké divize a VS leteckých pluků.

Velitel LA ve svém rozhodnutí určuje úkoly stíhacím leteckým divizím. Určuje, kam soustředit hlavní úsilí na základě analýzy vzdušného nepřítele a vývoje situace.

Zástupce velitele LA, který je náčelníkem SBV SL LA, se podílí s náčelníkem PVO frontu na zpracování plánu PVO. V průběhu bojové činnosti řídí síly stíhacího letectva a zabezpečuje součinnost s PVO frontu.

Velitelé stíhacích leteckých divizí v souladu se stanovenými úkoly velitele LA přijímají svá rozhodnutí, určují úkoly stíhacím leteckým plukům, a v případě

leném prostoru bojové činnosti navádějí stíhače na vzdušné cíle. Přes SBV SL LA a SBV LA kontrolujeme činnost stíhačů a zabezpečujeme nepřetržitou součinnost se silami a prostředky PVO frontu a stíhačů sousedů. VS divizí přijímají opatření k obnově bojové pohotovosti.

Velitelé stíhacích leteckých pluků na základě úkolů obdrženy z VS sld zabezpečují pohotovost letounů na letištích, včasný vzlet stíhačů na přepad, řízení letounů v prostoru letiště, popř. na trati letu k čáře předání velení SBV LA. SBV LA předává stíhače k navedení jednotlivým naváděcím stanovištím nebo skupinám bojového velení. Konkrétní rozdělení cílů probíhá mezi NS a VS protiletadlového raketového útvaru, při malé intenzitě na úrovni SBV LA — VS PVO A. Zpravidla na výškách nad 2 500 m si bude navádět stíhače VS divize s využitím automatizovaných systémů navedení, zatím co na výškách pod 2 500 m SBV LA s využitím svých naváděcích stanovišť i skupin bojového velení.

**Velení stíhacímu bombardovacímu letectvu** při činnosti na pozemní cíle je centralizované podle plánu frontu. Je uskutečňováno z VS LA, VS leteckých divizí a pluků a SBV LA.

Úkoly ukládá přímo velitel letecké armády. Úkolem SBV LA a jemu podřízených naváděcích stanovišť a skupin bojového velení je navedení skupin na pozemní cíle, zabezpečení vlastních letounů před zničením vlastními prostředky PVO a zabezpečení návratu letounů do prostoru letiště po splnění úkolu.

Úkoly k podpoře vševojskových armád zadává stíhací bombardovací divizi velitel letecké armády. Náčelník SBV LA v rámci vyčleněného úsilí pro A a v souladu s požadavkem potvrzeným velitelem LA vyzývá letouny, upřesňuje jim ve vzduchu úkoly a zabezpečuje opatření pro jejich navedení na pozemní cíle. Výzvu dává náčelník SBV LA přes VS sbold, popř. VS sbolp. VS sbolp po obdržení výzvy ke vzletu z SBV LA organizuje vzlet a hlásí VS sbold a SBV LA dobu vzletu, sestavu, výšku a trať letu a indexy vedoucích skupin. Vedoucí skupiny po vzletu navazuje spojení s SBV LA a plní úkoly podle jeho rozkazu. SBV LA určuje naváděcí stanoviště k navádění na pozemní cíle. Naváděcí stanoviště jakmile naváže spojení s vedoucím skupiny letounu, informuje ho o situaci a o přeletu čáry dotyku. Je nápomocné při překonávání PVO vydáváním povelů pro manévry proti stíhacím letounům nepřítele a pro protiraketový manévr. Podle pokynu SBV LA upřesňuje úkoly při změně cílů a pomáhá letounům při návratu na letiště přistání po splnění úkolu.

Při činnosti proti cílům v blízkosti čáry dotyku může SBV LA, předat velení letounům ve vzduchu na skupinu bojového velení, která vidí na cíle vizuálně. Přes SBV LA a SkBV se uskutečňuje rozpoznávání mezi letectvem a pozemními vojsky a uvědomování vojsk PVO o letu vlastních letounů.

**Velení průzkumnému letectvu (PzL)** je centralizováno u velitele letecké armády. Štáb letecké armády plánuje činnost PzL podle rozhodnutí velitele letecké armády. Velení uskutečňuje z VS letecké armády a VS průzkumného leteckého pluku.

Při letu v prostoru odpovědnosti SBV LA a nad územím nepřítele řídí činnost letounů SBV LA, naváděcí stanoviště a skupiny bojového velení. Změnit úkoly průzkumným letounům může SBV LA nebo naváděcí stanoviště jedině na rozkaz velitele letecké armády. SBV LA a naváděcí stanoviště informují osádky průzkumných letounů o situaci a jsou jim nápomocna při překonávání PVO nepřítele.

Při plnění úkolů ve prospěch vševojskové armády zabezpečuje průzkumné letouny vždy příslušné SBV LA a jeho orgány.

**Vojskovému letectvu** stanoví úkoly velitel vševojskové armády, avšak vlastní řízení se uskutečňuje ze SBV LA přes naváděcí stanoviště a skupiny bojového velení.

V současných podmínkách velení frontovému letectvu je závažnou i otázka organizace řízení letů. Často se hovoří o tom, zda ve válečných podmínkách mají opodstatnění orgány řízení leteckého provozu. Proto se krátce zastavím u tohoto problému.

Řízení letu organizují v pásmu frontu speciální orgány. Centrem řízení letu u frontu je VS letecké armády, kde je vytvořen orgán pro organizaci a zabezpečení řízení letu v pásmu frontu. V sestavě SBV LA je rovněž zařazen důstojník pro řízení leteckého provozu, který může plnit tyto úkoly:

- získávat přehled o pohybech vlastních letounů v prostoru zodpovědnosti SBV LA;

- sestavovat souhrnný plán letů jako doklad pro náčelníka SBV LA;

- přijímat údaje o vzletu, povolovat vstup do prostoru odpovědnosti, kontrolovat lety po tratích, podávat informace o bezpečnosti letu a případných změnách režimu letu;

- informovat VS PVO F, VS PVO A, naváděcí stanoviště a skupiny bojového velení o vzdušné situaci v pásmu A;

- řídit činnost kontrolního orientačního bodu.

**Závěrem** chci zdůraznit, že zavádění nové a složité letecké techniky se v budoucnu neobejde bez širokého použití nákladných automatizačních zařízení a využití výpočetní techniky při objektivizaci rozhodovacího procesu. I nadále budou růst požadavky na těsnou součinnost orgánů pozemních vojsk a letectva. Proto je nezbytné prohlubovat znalosti velitelů a štábu nejen o svém druhu vojska, ale i ostatních, se kterými vede společnou bojovou činnost. Vzájemné pochopení možností a potřeb jednotlivých vojsk vytvoří podmínky pro optimální využití vlastností každého z nich a usnadní i velení letecké armádě při plnění úkolu v operacích pozemních vojsk.